VII. BAŽNYČIOS, VIENUOLYNAI

Dangira Baliliūnaitė

Archeologiniai tyrimai Simno bažnyčioje 1992 metais

1992 m. birželio - liepos mėn. PRPI tyrinėjo Simno, Alytaus raj., bažnyčios viduje ir šventoriuje. Buvo iškasta 1O šurfų: po penkis bažnyčios viduje ir šventoriuje. Ištirtas 5O kv. m plotas.

Simno bažnyčią 152O m. pastatė Lietuvos Naugardo vaivada Jonas Zabžiežinskis. Jo statyta bažnyčia buvo stačiakampio plano, su dviem bokšteliais vakarų fasade. XVII a. pristatytos šoninės navos, koplyčios pereinamasis bokštas, o XVIII a. - penkiasienė presbiterija. XIX a. pab. pristatytos dvi zakristijos. 1919 m. prie Š sienos vokiečiai pristatė kontraforsus. 1939 m. bažnyčioje darytas kapitalinis remontas, ir Š sienos pamatai užlieti betonu.

Iki 1876 m. gaisro Simno bažnyčioje buvo 6 kriptos: 4 - Š navoje ir 2 - P. Po to jos buvo sugriautos, o bažnyčioje grindys 3O cm pažemintos.

Simno bažnyčios pamatai įkasti į 1,6-2,1 m į gylį. Pirminis žemės paviršius pasiektas O,18 (šurfas Nr. 4) - 3,26 m (šurfas Nr. 7) gylyje. Kultūriniai sluoksniai supiltiniai. Šurfuose surinkti archeologiniai radiniai datuojami XVI-XX a.

Šurfe Nr. 1, prie bažnyčios P sienos ir P koplyčios V sienos kampo, atidengtas bažnyčios P sienos pamato fragmentas. Pamatas mūrytas iš 29,5x14x7,5 cm dydžio plytų, rištų gelsvu skiediniu. Pamato apačioje yra taisymo žymė- 65 cm aukščio akmenų ir plytų nuolaužų juosta riebiame kalkių skiedinyje. Skiedinyje tarp akmenų įstrigę kaulai. Šalia, O,7-1,1 m gylyje, rastas suardytas mo-

ters kapas. Likusi tik kaukolė be apatinio žandikaulio, rankų kaulai. Dubens kaulas ir keli šonkauliai įmaišyti skiedinyje tarp akmenų. Rasta ir įkapė - varinis Jono Kazimiero šilingas. 1,8 m į P nuo bažnyčios P sienos pamato atidengtas kito pamato fragmentas. Jis yra 83 cm aukščio, 98 cm storio R-V kryptimi ir yra po P koplyčios pietine siena. Atidengto pamato vidinė siena mūryta iš 27,5x13,5x7,5 cm dydžio plytų, o išorinė - iš akmenų. Pamatas kiautinės konstrukcijos, o jo vidus užpiltas plytų nuolaužomis, rištomis skiediniu. 46 cm į P nuo pamato, 44-65 cm gylyje, atidengtas kapas. Mirusysis orientuotas R-V kryptimi, prie jo rasta 1925 m. 5O centų moneta.

Įdomios medžiagos pateikė Simno bažnyčios vidaus tyrimai. Čia buvo iškasti 5 šurfai: 3 presbiterijoje, 1 P navoje ir 1 P koplyčioje.

Šurfe Nr. 6, kastame P navos V kampe, rasti 3 kapai: dviejų vaikų ir vyro. Mirusieji palaidoti O,5-O,7 gylyje, vaikų kapus orientuojant R-V kryptimi, o vyro - Š-P kryptimi. Spėjama, kad jie laidoti perkasus ankstesnius palaidojimus, nes aptikta pavienių kaulų. Rastas peilis kaulinėmis kriaunomis, bet greičiausiai tai atsitiktinis radinys, o ne įkapė. Datuoti kapų neįmanoma.

Šurfe Nr. 7, kastame P koplyčios V dalyje, pasiektas 3,2 m gylis. Rastas sugriautos kriptos skliauto fragmentas ir užverstas įėjimas į kitą kriptą ar laidojimo rūsį, kuris galėjo būti sunaikintas, mūrijant bažnyčios sienas ir P koplyčios pamatus (minėtas suardytas kapas šurfe Nr. 1). Supiltiniame smėlio sluoksnyje rasta nemažai buitinės keramikos fragmentų, durų vyris papuoštas kalinėtu ornamentu.

Kasant šurfą Nr. 8 presbiterijos PV kampe, 45-5O cm gylyje atidengtas į molį dėtų ir moliu rištų akmenų vainiko fragmentas. Dėti vidutinio dydžio akmenys - 18-3Ox19-26x 15-2O cm. Akme-

nų vainikas prasideda PV šurfo dalyje ir taisyklingu puslankiu sukasi į ŠR šurfo Nr. 8 kampą. Brėžiant puslankį, akmenų vainikas sietųsi su šurfo Nr. 9 atidengtu akmeniu (šurfas Nr. 9 yra 1,3 m į Š nuo šurfo Nr. 8).

Simno bažnyčios istorinė medžiaga mini kapus buvus tik kriptose ir centrinėje navoje, o apie palaidojimus presbiterijoje nėra jokių žinių. Laidojimo rūsys presbiterijoje (šurfas Nr. 10) buvo rastas atsitiktinai. Jis yra prie Š presbiterijos sienos, orientuotas R-V kryptimi. Laidojimo rūsio dydis 1,07-1,2x2,5 m, P siena lenkta. Sienos išmūrytos iš akmenų, eilėms išlyginti naudotos plytos. Laidojimo rūsys atidengtas 0,6-0,7 m gylyje. Jo sienų aukštis 1,26-1,4 m, storis - 29 cm. Rasti 3 kapai. Pirmas buvo 2,09 m gylyje, prie Š rūsio sienos, ŠR kampe - kapas apardytas vėlesnio perkasimo. Įkapės buvo smulkūs pinigai: 1566 m. Žygimanto Augusto sidabrinis dvidenaris, du Žygimanto III Vazos sidabriniai dvidenariai ir 7 biloniniai šilingai, Gustavo Adolfo, Kristinos ir Karolio X Gustavo Rygos šilingai. Daugiausia monetų yra Jono Kazimiero - sidabrinis šeštokas ir 1664-1666 m. varviniai šilingai. Iš viso rastos 34 monetos. 5 monetos buvo suardytame kape, kitos išmėtytos visame rūsyje. Antras kapas rastas 1,72 m gylyje, prie P rūsio sienos, P kampe. Palaidota moteris, jos drabužis pasmakrėje buvo susegtas geležiniu smeigtuku. Buvo dar vienas papuošalas - daugiakampis keramikinis karoliukas. Trečias kapas rastas 1,04 m gylyje, virš antrojo kapo. Mirusio galvūgalyje buvo pensnė odiniame futliare.

Visi trys kapai rūsyje skirtini XVII a. pab. Laidojimo rūsys užpiltas nemažu kiekiu XVII-XIX a. buitinių atliekų -puodų šukėmis, koklių fragmentais. Presbiterijos pamatas mūrytas iš akmenų ir plytų su braukomis.